

Комарчук Александр. Общая характеристика гибридной войны. В статье освещаются основные черты, присущи гибридным агрессиям. Определено историческую хронологию возникновения и распространения этого срока. Указано основное международное законодательство, регулирующее вооруженные конфликты в мире (право Гааги и право Женевы). Учитывая первоочередные цели и задачи такого социально-политического явления, как «война» вообще, исследована хронология развертывания подобного рода конфликтов за последние десятилетия между геополитическими лидерами в мире на территориях третьих государств, претерпевших подобного рода агрессий (от Российской Федерации в Приднестровье, Абхазии, Южной Осетии, Нагорном Карабахе и Украине, а также от Соединенных Штатов Америки, НАТО и ЕС в Афганистане, Косово, Ираке, Ливии и Сирии). Осуществлен комплексный анализ предпосылок ведения гибридных войн. Также проанализированы предпосылки возникновения таких агрессий и установлена их главная цель. Определены три основные этапы ведения модернизированных конфликтов современности (подготовительный, активный, заключительный). Также непосредственно уделено внимание роли террористических банд-формирований в гибридном противостоянии. Освещены выгоды положения и статуса стран агрессоров, их успешность благодаря спланированному внедрению различных политических и социальных технологий. Также указана необходимость внедрения термина «гибридная война» до научного оборота и четкое закрепление на законодательном уровне международного характера с указанием строгой ответственности стран-агрессоров, использующих подобные методы войны. Результаты исследования могут быть использованы в дальнейшем изучении гибридных агрессий в условиях современности, а также разработки программы противодействия противнику в рамках «информационной войны».

Ключевые слова: гибридная война, агрессор, страна-мишень, терроризм, бандформирования, геополитическое пространство, право.

Komarchuk Aleksandr. General Characteristic Features Of The Hybrid War. The article deals with main features and peculiar properties that are typical for hybrid aggressions. There has been determined the historical chronology of the emergence and spread of the term. The article identifies the basic international legislation governing armed conflicts in the world (the right of the Hague and Geneva right). Taking into account the priority goals and objectives of the social and political phenomenon, as the war in general, there has been studied the chronology of the deployment of such conflicts during recent decades between the geo-political leaders in the world in the territories of the third countries which have undergone this kind of aggression (from Russian Federation in Transnistria, Abkhazia, South Ossetia, Nagorno-Karabakh and Ukraine), as well as from the United States, NATO and the European Union in such countries as Afghanistan, Kosovo, Iraq, Libya and Syria. Thus, a comprehensive analysis of the preconditions conducting hybrid wars has been implemented. Also there have been analyzed the preconditions of such aggressions and established their primary goal. Three main stages of conducting modernized conflicts of our time (preparation, active and final) have been identified. The article also directly paid attention to the role of terrorist groups in the hybrid gangs confrontation as well. The benefit of the provisions of the aggressor countries and the status of their success-planned due to implementation a variety of political and social technologies has been lightened. There has been also identified the need to introduce the term of «hybrid warfare» in the scientific revolution and a clear consolidation at the legislative level, the international character of the definition of severe liability in relation to the aggressor countries, that use the similar methods of war. The research results can be used to further explore hybrid aggression in everyday life conditions, as well as the development of the enemy opposition to the programs as part of «information war».

Key words: hybrid warfare, aggressor, country target, terrorism, bandit groups, geopolitical space, jurisprudence (law).

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2016 р.

УДК 32.019.51

Антоніна Митко

Медіаційна функція ІКТ для соціальної активності та формування громадської думки

У статті йдеться про проблему впливу ЗМІ на формування громадської думки та сприяння соціальної активності. Досліджено роль нових інтелектуальних рухів, таких як хакерської субкультури і хактивізма, медіа-активності. Підтверджено ідею, що завжди є зовнішній прояв активності засобів масової інформації, що приводить до активної громадянської позиції. Тому ми не можемо говорити про прояв громадської думки, просто спостерегаючи за реакцією громадськості на важливі політичні події в інтернет-комунікаціях. Вивчено роль у політичному

процесі нового явища – клінтивізму. Процес формування нових еліт – нетократії й інфократії під впливом зростаючої ролі інформаційних та комунікаційних технологій.

Ключові слова: громадська думка, засоби масової інформації, кліктивізм, хактивізм, комунікації, медіа-діяльність, нова еліта.

Постановка наукової проблеми та її значення. В інформаційній державі мас-медіа відіграють головну роль у процесі формування громадської думки, привертаючи увагу членів суспільства до нової, суспільно значущої проблеми, до оцінки тих чи тих явищ, формування образів представників влади. Громадська думка, будучи важливим внутрішнім чинником інформаційної демократії, посідає особливе місце в розвитку політичних інститутів і формується через канали взаємодії та взаємовпливу. Потрібно звернути увагу на прозорість цих каналів, тобто на здатність адекватно передавати запити громадської думки до політичних інститутів, не перетворюючи їх та не замінюючи іншими поняттями. Ідеться про те, наскільки об'єктивно транслюють настрої та очікування більшості людей засоби масової інформації, наскільки вільними є вибори, наскільки швидко реагують органи влади на вимоги політичних акцій тощо [1, с. 21–24].

Формування громадської думки перебуває в тісному зв'язку з політичною культурою й формуванням цінностей громадянського суспільства, а водночас і впровадженням цінностей інформаційної демократії. Набагато важче виконувати функцію інформатора та «будівничого» політичної культури й свідомості в тоталітарних, авторитарних та диктаторських державах, де мас-медіа втрачають усі переваги вільної діяльності й інформування населення. Вони самі стають засобом здійснення антидемократичного режиму. Широко використовують можливість емоційного впливу ЗМІ на особистість, що важливо для формування необхідного іміджу влади. Мас-медіа як основні виконавці політичної пропаганди збагачують політичну дійсність емоційним змістом і застосовують технології політичного маніпулювання, що впливають на уявлення громадян. Інтенсивне використання ЗМІ, на думку багатьох дослідників, – важлива особливість цих режимів. Засоби масової інформації своєю інфраструктурою й функціональною діяльністю відтворюють наймогутніший потік політичної інформації, є найдосконалішим простором політичної комунікації. Тому, усвідомлюючи маніпулятивні можливості ЗМІ, керівництво держави намагається контролювати їх будь-якими засобами, заволодіти інформаційною монополією. Ураховуючи вищевказані моменти, вважаємо тему виконання інформаційно-комунікаційними технологіями медіаційної функції для соціальної активності та формування громадської думки важливою, актуальною й перспективною.

Отже, ставимо **мету** – дослідити роль нових інтелектуальних рухів, таких як хакерська субкультура та хактивізм, медіа-активізм, вивчення неоявища – кліктивізму, а відповідно, завданням є аналіз процесу формування нових еліт – нетократії та інфократії – під впливом зростаючої ролі інформаційних і комунікаційних технологій.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Проблеми, які розглядаємо в статті, не можна назвати не дослідженими, але їх стрімкий розвиток і перспективність вивчення змушують нас постійно з'ясувати нові аспекти. Так, зарубіжні фахівці У. Даттон, К. Дойч, Ф. Ессер, Г. Лассуелл, П. Лазарфельд, В. Трільдаль, Е. Ноель-Нойман, Г. Штромаєр запропонували кілька теорій щодо ролі ЗМК у політичній сфері та взаємодії мас-медіа й влади. Сутність та особливості концепцій щодо демократизації суспільного життя в процесі формування інформаційного суспільства досліджено, зокрема, у публікаціях Й. Масуди («демократія участі»); Е. Тоффлера («напівпряма демократія»); М. Кастельса. Конструктивно-критичний аналіз сутності й особливостей концепцій, пов'язаних із проблемами трансформації політичної влади в умовах становлення інформаційного суспільства, здійснено такими фахівцями, як Е. Тоффлер («метаморфоза влади»), Т. Стоун'єр («інфократії»), О. Бард і Я. Зодерквіст («нетократії») та ін. Українські науковці В. Кравченко, В. Савка й М. Головатий подають визначення інфократії в ракурсі влади інформації, яка виникає у зв'язку зі збільшенням ролі інформації в сучасному житті, характеризується тим, що влада зосереджена не в руках народу, але надає йому можливість використовувати інформацію. Нетократія (англ. – *netocracy*) – це нова форма управління суспільством за допомогою мереж, у межах якої основною цінністю є не матеріальні ресурси (гроші, нерухомість тощо), а інформація. Ми вважаємо, що медіократія, нетократія, інфократія – це засоби реалізації влади, а не самостійні види влади, саме так і трактуватимемо ці неоявища. Серед українських фахівців, котрі досліджують становлення інфодемократії в ракурсі інформаційного

суспільства, потрібно назвати В. Бебика, О. Картунова, Є. Макаренко, О. Маруховського, Г. Почепцова, С. Шпаковську й В. Шпаковського. Питання аналізу сучасних процесів інформатизації суспільства розглянули в статтях українські науковці, зокрема О. Дубас, О. Ємельяненко, О. Зернецька, А. Колодюк, О. Маліс, В. Недбай, Н. Ротар, А. Сіленко, Д. Яковлев та ін.

У громадській діяльності, на нашу думку, можна виокремити важливі для функціонування інформаційної демократії ознаки, зокрема активізацію громадянської зацікавленості (у певному сенсі й громадянських почуттів), громадянське просвітництво, ціннісне орієнтування, формування якостей громадянина своєї держави, допомогу людям у придбанні навичок громадянської участі в публічно-комунікаційній сфері. Останнє – база для розвитку форм громадянської активності в різних сферах буття людини й життя суспільства [2, с. 143].

Можливості забезпечення соціальних зв'язків, прояву та реалізації громадянського потенціалу надає широкий суспільний діалог на різних платформах інтерактивних майданчиках інформаційної демократії [3, с. 31]. Як засвідчує практика, інтерактивність є не стільки джерелом безмежних демократичних свобод і можливостей, скільки стає інструментом формування та контролювання політичного діалогу в суспільстві. З іншого боку, сама аудиторія отримує більше можливостей взаємодіяти з представниками влади: публічно висловлювати свою думку тепер може кожен. Хоча з тієї ж причини немає гарантії, що в потоці думок і висловлювань кожен буде почутий та здійснить вплив на політичний процес і прийняття рішень.

Щодо цього особливо важливі суспільні дискусії стосуються актуальних, соціально значущих питань. Їхнє значення багатоаспектне. Наповнюються реальним змістом такі найважливіші демократичні, громадянські цінності, як свобода слова й свобода преси. Підвищується значення інформаційної демократії. Але найголовніше – те, що ці обговорення сприяють ефективному розв'язанню суспільно значущих проблем із залученням широких верств населення. Навички комунікативної участі, отримані людьми, стають базою розвитку інформаційної демократії та різних форм громадянської активності [4, с. 148].

Наслідком зростання ролі інформації та ІКТ є те, що з кінця 60-х рр. ХХ ст. розвиток цифрових технологій став ініціювати виникнення низки соціокультурних феноменів – інтелектуальних рухів, в ідеології яких сплелися різноманітні маргінальні інтенції з вірою в безмежні можливості комп'ютерної техніки в плані реалізації індивідуальної свободи.

Першою симптоматичною подією в цьому контексті можна вважати зародження хакерської субкультури, витоки якої починаються в Массачусетському технологічному інституті (США), де молоді вчені, розчаровані бюрократичними перепонами на шляху до дорогих і малодоступних на той час комп'ютерів, прокладають власний шлях в інформаційні системи. Надалі вони поширилися в інших центрах, зокрема Каліфорнійському університеті, де відбулася зустріч із родинно налаштованими інтелектуалами, які належали до руху, що розвивався тоді, – хіпі. Етика хакерів бере початок із положення про те, що ніякі бюрократичні бар'єри не можуть протистояти поліпшенню систем. Вони вірили в те, що інформація повинна бути вільною [5, с. 105–111], що є одним із головних пріоритетів інформаційної демократії.

У зв'язку з цим аналізуємо неофеномен – *хактивізм* (англ. *hacktivism*; від *hack* – розрубати; *activism* – активізм) – синтез соціальної активності та хакерства; використання комп'ютерів і комп'ютерних мереж для просування політичних ідей, свободи слова, захисту прав людини та забезпечення свободи інформації. Хактивізм – це «перенесення актів громадянської непокори в комп'ютерні мережі» (К. Деннінг), «ненасильницьке легальне та нелегальне використання електронних приладів у політичних цілях» (А. Самюель). У багатьох тлумаченнях поняття «хактивізм» акцентовано на його «ненасильницькому» характері, що відрізняє хактивізм від кіберзлочинності. Появу терміна «хактивізм» пов'язують із хакером Omega, який у 1996 р. уперше вжив його на позначення «використання хакерства в політичних цілях».

Соціальна боротьба в Інтернеті – нове явище ХХІ ст.: віртуальна мережа поступово стає головним фронтом майбутніх конфліктів. Традиційні арени зіткнень між народом й урядом (вулиці, площі, підприємства та под.) доповнилися віртуальним середовищем. «Кібер-активісти» намагаються перенести громадянську непокору в кіберпростір через «електронний протест», замість традиційних методів (перекриття автодоріг, блокування урядових установ і т. ін.). Хактивізм є

певним тандемом: громадські та політичні активісти опановують методи кіберборотьби, а класичні хакери долучаються до соціальної боротьби.

Хактивізм як нова форма соціально-політичного протесту синтезувала соціальну активність (із метою протесту проти чогось) і хакерство (застосування Інтернет-технологій із метою заподіяння шкоди комп'ютерним мережам та їхнім користувачам). Інтернет виступив віртуальним майданчиком для організації й проведення соціально-політичних протестів. Філософія хактивізму ґрунтується на ідеї про високу ефективність належного використання технологій у протестному русі й, зокрема, акціях громадянської непокори. Саме ідеологічна мотивація активістів – основна відмінність хактивізму від кіберзлочинності.

Комп'ютер стає знаряддям протесту, особливо починаючи від «Арабської весни» (наприклад, у січні 2011 р. організація «Anonymous» блокує роботу сайтів урядів Тунісу та Єгипту на підтримку народних рухів проти чинних політичних режимів), хоч і раніше було чимало акцій хактивістів (у квітні 1998 р. повністю заблоковано роботу сайта президента Мексики).

Дебатуються мотиви активістів – від кримінальних до некримінально-політичного характеру хактивізму. В Україні будь-яка хакерська активність отримує кримінально-правову кваліфікацію: держава не розмежовує кіберзлочинність і хактивізм, тобто ігнорується його існування саме як неотику політичного протесту.

Виокремлюємо такі види хактивізму: спотворення (псування) сайтів, переадресування сайтів, відмова в обслуговуванні, крадіжка інформації, крадіжка та розповсюдження інформації, створення сайтів-пародій, віртуальні страйки й акти саботажу, розроблення спеціального програмного забезпечення, віддзеркалення сайтів, «бомбування» електронних адрес, анонімні блоги й ін. Для блокування роботи сайтів та організації віртуальних страйків найпоширенішим є використання DDoS атак.

Ідеологія хактивізму охоплює широкий спектр соціально-політичних проблем і відрізняється відповідно до соціального складу організацій хактивістів. Виділено відомі організації хактивістів, політичні акції яких різняться за масштабністю: «Anonymous», «Cult of the Dead Cow», «Jester», «milw0rm», «Chaos Computer Club», «1984 network liberty alliance», «LulzSec», «Telecomix». Приклад вітчизняного хактивізму – «Anonymous Ukraine». Серед причин, що змусили хакерів удатися до «сили мишки», відрізняють утиск української мови (заява до адміністрації сайту «Вконтакте»), обмеження свободи слова та спроби контролю над Інтернетом із боку держави. Із-поміж гучних акцій – атаки на сайти органів влади у відповідь на закриття сайта ex.ua (лютий 2012 р.), реакція на мовний закон Ківалова-Колесніченка й под.

Поєднавши традиційне хакерство з політичною активністю, зазначимо, що хактивізм – якісно нова форма політичної участі, ефективний інструмент впливу на процес прийняття політичних рішень як на національному рівні, так і в міжнародному й глобальному масштабах.

Для інформаційної демократії субкультура хакерів становить інтерес щодо того, що є першим прикладом впливу комп'ютерних і мережевих технологій на формування специфічних течій, головною ідеєю яких можна вважати гасло «Інформація хоче бути вільною».

У сучасному Інтернеті знаходить утілення рух кіберпанків, що проголошує необмежену свободу доступу до інформації, яка ґрунтується на неприпустимості створення інформаційних бар'єрів і фільтрів, уведення цензури або інших державних регламентованих обмежень, а також підпорядкування кіберпростору єдиному центру. Сукупність ідей, які відповідають цьому, називають мережевим лібералізмом, під яким розумітимемо неформальну ідеологію, віртуально стала в кіберпросторі глобальної мережі, головний лейтмотив якої – максимальне обмеження втручання держави в процес циркуляції інформаційних потоків. Мережевий лібералізм – це своєрідна соціальна, політична, економічна й етична імплікація основоположних, онтологічних принципів устрою глобальної мережі.

Простежено тенденцію до *формування нової еліти*, яка за допомогою ІКТ та володіння інформацією й доступу до неї впливає на процес прийняття рішень, тоді як більшість населення відсторонено від нього [6, с. 108].

Шведські вчені А. Бард і Я. Зодерквіст політичну еліту нового типу суспільства називають «нетократією» [7, с. 637–642]. Поява інформаційної демократії та нетократії пов'язана передусім із виникненням всесвітньої мережі – важливого інструменту спілкування й співпраці на відстані. Дослідники відзначають не лише формування меншості (еліти) в одній державі, а й поширення глобальних мереж, які формуються на основі спільних поглядів між людьми різних держав. Розвиток

технологій у всіх сферах знання забезпечує однаковий рівень життя більшості людей незалежно від їхніх фінансових доходів. Саме це зумовлює зміну цінностей: інформація стає важливішою за гроші [8].

Інформація й знання формують характер трансформації суспільного розвитку, різних політичних структур та інститутів. Зокрема, нову класократію, теоретичні концепції й практичні дії якої підпорядковано виокремленню в суспільстві нової елітної соціальної групи (класу) – *інфократії*, – обґрунтуванню їхньої авангардної, провідної, панівної ролі у відносинах з іншими групами суспільства, громадянами та державою загалом. Формується влада людей, які намагаються сьогодні приватно розподілити інформаційні потоки, оволодіти інформаційно-комунікаційними ресурсами країни, що отримали в спадщину загальнонаціональну цінність, створену й накопичену суспільством протягом століть розвитку. Спроби зробити все це приватною власністю відчуваємо в концепціях і діях деяких можновладців. Такі дії є, безперечно, загрозою національній безпеці, що спонукає народ розвивати засади громадянського суспільства, власну юридичну науку, впливати на розвиток технологій роботи з інформацією [9, с. 157].

Політичні партії, громадські об'єднання, бізнес-структури, наукові й освітні організації, окремі політики та інші суб'єкти громадянського суспільства стали активно використовувати Інтернет. Так, наприклад, застосування Інтернет-комунікації в діяльності політичних партій спроможне привести не лише до значного зниження витрат на передачу інформації від керівних органів до місцевих відділень і назад, а й до істотного підвищення ролі первинних організацій та рядових членів у внутрішньопартійному житті, розширення можливостей їх участі у формуванні політики партії, зокрема через публічне обговорення проектів рішень, що приймаються в режимі реального часу. Інтернет-форуми, які мають, унаслідок своєї інтерактивності й оперативності, очевидну перевагу перед традиційними друкованими виданнями, можна розглядати як перспективний засіб забезпечення ефективного зворотного зв'язку та прямого діалогу партій зі своїми прихильниками, особливо в періоди підготовки й проведення виборчих кампаній. Не виключено, що в недалекому майбутньому Інтернет уможливить відмову партій і від традиційної форми проведення конференцій та з'їздів, коли, замість звичної просторово-часової локалізації делегатів, для обговорення та прийняття відповідних рішень використовуватимуть інтерактивну комунікацію представників регіональних партійних відділень, віддалених один від одного в просторовому відношенні.

Потрібно зауважити, що демократизуючий вплив Інтернету в значенні формування більш зацікавленої, політично активнішої громадськості дещо переоцінюється. Справедливо відзначають американські вчені Д. Хілл і Д. Х'юз, що «...Інтернет не змінює людей, він просто дає їм змогу робити те ж саме по-іншому... Усупереч утопічним представленням, Інтернет, його розвиток навряд чи перетворять незацікавлених, неінформованих байдужих громадян у зацікавлених, інформованих кібергромадян» [10, с. 157].

Простежено складності переходу віртуальної політичної комунікації в реальну; адже не завжди активний користувач мережі є таким у реальному соціумі. Проте, з іншого боку, отримавши достовірну інформацію через ІКТ, можна відокремити від зовнішніх впливів соціум, як-то: плітки, суб'єктивна думка, власні судження тощо. Особа отримує, так би мовити, «чисту» інформацію й має можливість робити власні висновки, давати свою оцінку та мати не нав'язану кимось власну думку.

Під час аналізу складності переходу віртуальної політичної комунікації в реальну доречно згадати новий концепт – *кліктивізм* (англ. *click* – *клацання, клік*) як нову практику он-лайн-активності, в основі якої процес використання соціальних медіа та інших Інтернет-ресурсів для просування будь-яких процесів і підтримки певних ініціатив. Тут простежено дві протилежні думки щодо феномену кліктивізму: 1) долучившись до певної тематичної спільноти (екологічної, правозахисної, спортивної й под.), особа тим самим приєднується до ідеології цієї групи, наслідує її та просуває серед свого оточення; 2) приєднання до Інтернет-публіку одним «кліком» – це лише механічний процес, який не зумовлює жодних змін, не уособлює ідентифікацію людини з певним рухом або ідеологією [11, с. 178–179].

У контексті другого (скептичного) бачення формується інший інформаційний феномен – *слактивізм* (англ. *slack* – *ледар, нероба*), тобто створенням ілюзії причетності, коли людина, поставивши «лайк», зробивши репост певного контенту або взявши участь в он-лайн-флеш-мобі, вважає себе причетною до якогось суспільного процесу, глобального руху, громадської ініціативи. На практиці ж «лайки» та «ретвіти» часто не мають суспільної користі; натомість виникає проблема,

коли подібна громадська активність у соціальних мережах для мільйонів замінила вчинки в реальному житті.

Потрібно зважати й на позитиви згаданих неоявищ. Наприклад, дієвість кліктивізму демонструє сайт Change.org, щоб довести значущість думки Інтернет-мас у здійсненні реальної політики (створення он-лайн-петиції та підтримка одним «кліком» уже наявних) із подальшим конкретним політичним результатом.

Критики інформаційної демократії вважають, що коли збільшуються інформаційно-комунікативні можливості суспільства, то відбувається падіння інтересу до політики. Це спонукало до роздумів сучасного американського політолога В. Ноймана. З одного боку, сучасні засоби ЗМК надають громадянам небачені раніше можливості щодо отримання політичної інформації та збільшення участі в політичному житті. Водночас рівень участі громадян у виборах за післявоєнний період у США знизився до 38 % в 1986 р. [11, с. 75]. Отже, якщо вважати відсоток фактично голосуючих виборців критерієм демократизму політичної системи, то сучасну американську політичну систему навряд чи можна назвати демократичною. Згідно з висновками В. Ноймана, поліпшення інформованості громадян не приводить до автоматичного зростання політичної участі [10]. Потрібно також ураховувати ще один аспект, який може пояснити низьку участь виборців, – це недовіра до результатів виборів, проведених саме на основі ІКТ.

Медіаційний рівень інформаційної демократії обумовлений змістом нової форми громадсько-політичної діяльності – *медіа-активізмом* (англ. *media* – засоби, способи; латин. *activus* – практичний, діяльний, дієвий) – форма громадсько-політичної діяльності, що спрямована на досягнення суспільної реакції за допомогою створення альтернативних джерел формування новин. Також використовують терміни «громадянська журналістика», «блогінг» та ін. Форми вияву медіа-активізму можуть бути різними: ведення блогів, трансляція стрімів, створення он-лайн-петицій, проведення відео- та аудіо-розслідувань. Медіа-активізм змінив роль громадськості в інформаційній надбудові держави, перетворивши аудиторію на співавторів новин [14, с. 214].

Характеризуючи медіа-активізм, потрібно врахувати, що поняттю часто надають дещо негативного забарвлення. Наприклад, автор цього терміна, американський публіцист Д. Рашкофф, назвав акції медіа-активістів «медіа-вірусами», які за допомогою липкої оболонки – у вигляді яскравої упаковки – прикріплюються до свідомості та впорскують у неї «ідеологічний код» («меми»), тобто приховану інформацію, що визначає реакцію індивіда на презентовану реальність. В Україні медіа-активістів нерідко називають «диванними військами», їх кількість у соціальних мережах – понад 22 млн активних користувачів. Під час аналізу медіаційного рівня інформаційної демократії ширшого розкриття потребують окремі її форми. Наприклад, стрімтрансляція (англ. *stream* – потік) – інноваційний напрям, що виник на перетині журналістики та медіа-активізму, пряма трансляція з місця подій без монтажу й із використанням побутових технічних засобів (планшетів, мобільних телефонів); основна перевага полягає в тому, що таку інформацію неможливо цензурувати, редагувати, спотворити чи змінити.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Набуваючи особливої вагомості, інформація й знання стають найважливішим ресурсом і капіталом розвитку країни, визначають прогрес у високотехнологічних сегментах різних сфер життєдіяльності суспільств, а доступ до них – один з основних чинників політичного та соціально-економічного розвитку [12]. Уряди держав проводять цілеспрямовану політику з підвищення комп'ютерної грамотності, створення центрів навчання й покращення умов для зростання кваліфікації персоналу в галузі ІТ. Можливість використання інформаційних мереж і систем створює для всіх громадян принципову можливість безпосередньої участі в політичному волевиявленні та забезпеченні прав і свобод. Це велика перевага інформаційного століття. Залучення інститутів громадянського суспільства, окремих людей, населення, професійних груп і самоорганізованих мережевих спільнот, що реалізують свої функції завдяки розвитку інтерактивної взаємодії через різні соціальні, урядові й бізнес-мережі в процесі прийняття найважливіших політичних і соціально-економічних рішень, управління суспільно-політичними процесами зумовлюють істотні зміни в демократичному процесі, який із традиційного трансформується в інформаційну демократію.

Джерела та література

1. Мытко А. Влияние общественного мнения на принятие решений органами власти в условиях информационной демократии / А. Мытко // Балт. науч. журн. – № 1(6). – Тольятти : НП Ин-т направленного образования, 2014. – С. 21–24.
2. Ширяева А. А. Участие СМИ и журналистов в становлении гражданского общества / А. А. Ширяева // Вест. Моск. ун-та. – Сер. 10 : Журналистика. – № 1. – 2011. – С. 142–154.
3. Реснянская Л. Л. Общественный диалог и политическая культура общества / Л. Л. Реснянская. – М. : Пульс, 2003. – 44 с.
4. Ротар Н. Ю. Форми участі населення у політичних процесах / Н. Ю. Ротар ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2004. – 80 с.
5. Богдановская И. Ю. Информационное общество и государство. «Электронное государство» / И. Ю. Богдановская // Общественные науки и современность. – 2004. – № 6. – С.105–111.
6. Бард А. НЕТоократия: Новая правящая элита и жизнь после капитализма : [пер с швед.] / А. Бард, Я. Зодерквист. – СПб. : Стокгольмская шк. экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 252 с.
7. Митко А. М. Інформація і знання як ресурс нетократії в країнах Європейського Союзу / А. М. Митко // Integracja europejska: doświadczenie Polski i Ukrainy / Українська інтеграція: досвід Польщі та України : [кол. моногр.] / [за заг. ред. Н. В. Павліхи]. – Луцьк ; Люблін : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 637–642.
8. Україна увійшла до групи країн із високим індексом розвитку електронного урядування за міжнародною оцінкою ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.civicua.org/news/view.html?q=2248521>.
9. Hill K. A. Cyberpolitics: Citizen Activism in the Age of the Internet / K. A. Hill, J. E. Hughes. – Oxford : UK Rowman & Littlefield Publishers Inc., 1998. – 224 p.
10. Новітня політична лексика (неологізми, okazionalizmi та інші новотвори) / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів : Новий світ-2000, 2015. – 489 с.
11. Васильева Н. А. Философские аспекты мировой политики : в 2-х ч. – Ч. 1 / Н. А. Васильева // Политико-философский анализ информационных новаций современного цивилизованного развития. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2003. – 132 с.
12. Чернов А. А. Глобальное информационное общество: сущность, этапы становления, перспективы интеграции России : дис. ... канд. полит. наук 23.00.04 / А. А. Чернов. – М., 2014 – 175 с.
13. Емелин В. А. Глобальная сеть и киберкультура [Электронный ресурс] / В. А. Емелин. – Режим доступа : <http://emeline.narod.ru/cyberculture.htm>

Мытко Антонина. Функция посредничества ИКТ для социальной активности и общественного мнения. В статье идет речь о проблеме влияния СМИ на формирование общественного мнения и содействия социальной активности. Роль новых интеллектуальных движений, таких как хакерская субкультура и хактивизм, медиа-активность. Подтверждается идея, что всегда есть внешнее проявление активности средств массовой информации, что приводит к активной гражданской позиции. Поэтому мы не можем говорить о проявлении общественного мнения, просто наблюдая реакцию общественности на важные политические события в интернет-коммуникациях. Определяется роль для политического процесса нового явления – кликтивизма. Процесс формирования новых элит – нетократии и инфоратии – происходит под влиянием растущей роли информационных и коммуникационных технологий.

Ключевые слова: общественное мнение, средства массовой информации, кликтивизм, хактивизм, коммуникации, медиа-деятельность, новая элита.

Mytko Antonina. Mediation Function ICTs for Social Activism and Public Opinion. The article is about the problem of media influence on the formation of public opinion and promote social activity. The role of new intellectual movements such as hacker subculture and hacktivism, media-activism. Confirmed the idea that there is always outward manifestation media activity leads to active citizenship. Therefore we cannot talk about the manifestation of public opinion just watching public reaction to important political events in Internet communications. The role for the political process a new phenomenon – kliktvizm. The process of formation of new elites – netocracy and infocracy – influenced by the growing role of information and communication technologies.

Key words: public opinion, media, kliktvizm, hacktivism, communications, media activism, the new elite.

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2016 р.